

TUDÓSÍTÁSOK, HÍREK

EMLÉKMISE KOVÁTS FERENC VOLT GENCSAPÁTI KÁPLÁN TISZTELETÉRE –
A RÓLA KÉSZÜLT DOMBORMŰ MEGÁLDÁSA
Zalaegerszeg, 2018. október 7.

Napra pontosan az áldozópap mennyei születésének 60. évfordulóján, Rózsafüzér Királynője ünnepén került sor az eseményre az olai városrész Jézus Szíve ferences plébániatemplomban, illetve a Mindszenty Kertben. Ocsovai Gábor Grácián OFM köszöntötte a szentmise főcelebránsát, Dr. Márfi Gyula veszprémi érseket, aki *vértanú testvérünknek* nevezte Kováts Ferencet. (Jó tíz évvel ezelőtt, a káplán életét feldolgozó könyv bemutatóján – KAPILLER Ferenc: *„Szeretetből szenvedni”*. Kováts Ferenc gencsapáti káplán életáldozata. Magyar Nyugat Könyvkiadó, Vasszilvág, 2007.; második, javított kiadás: Szombathely, 2018. – a Szűz Mária Szeplőtelen Szíve plébániatemplom plébánosa, Bodorkós Imre *fehér vértanúságról* beszélt.) Érsek atya – térben és időben nagyot merítve – szenteket felsorolva jellemezte a *Vértanúk Egyházát*. Az áldozópap élete példáját párhuzamba állította Romzsa Tódor és Brenner János sorsával.

A szentmise után a templom mellett kialakított emlékkertben folytatódott az ünnepi aktus, ahol Mindszenty szobra közelében kapott méltó helyet a bronz dombormű, Szabolcs Péter Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása. Két méltatás hangzott el: P. Csóka János pálos tartományfőnök levelét Grácián atya olvasta fel, majd Vigh László, Zalaegerszeg 1-es számú választókerületének országgyűlési képviselője mondta el gondolatait.

A pálos tartomány előljárója rendtársként foglalta össze Ferenc atya fiatalon beteljesedett életét: „Kováts Ferenc atyára nagy tisztelettel és szeretettel emlékezünk, és rendünk vértanúi között tartjuk számon, hiszen pálos szerzetes volt. (...) Életét felidézve megcsodálhatjuk Isten szeretetét és kegyelmét, amire ő igent mondott, és amellyel mindvégig együttműködött, és így életében és halálában is Jézus Krisztushoz vált hasonlóvá. (...) Betegágyán – otthon – 1958. október 2-án

Kováts Ferenc domborműve
(Horváthné Kapiller Izabella felvétele)

még szentmisét mondott a Szent Őrzőangyalok ünnepén, akiket mi pálosok különösen is tisztelünk. (...) Hisszük: imádságos, Isten és az emberek iránti szeretetben odaadott élete és áldozata nem volt hiábavaló. Ő így kapcsolódott a kereszten szenvedő Jézushoz. (...) Ha ebben követjük Jézust – ahogy Ferenc atya tette –, életünk vetése tetté és megváltó értékű áldozattá válik.”

Vígh László képviselő a legidősebb testvérrel, Kováts Istvánnal való beszélgetések alapján és paptársak visszaemlékezéseit hallgatva készült beszédére. Kiemelte: sokáig nem értette, mit jelent a „szeretetből szenvedni” hivatás-vallomás, amely a kispap lelki naplójában szerepel, és a róla szóló könyv címét is adta: a hitért, családjáért, nemzetünkért áldozatot hozni.

Az élettörténet *ávós históriás* vonalát is érzékletesen élénk táró összegzést Grácián atya azzal egészítette ki, hogy a Jóisten és a Szűzanya után most már bíboros urat és Kováts Ferencet is lehet kérni, hívni segítségül.

A domborművet Kováts István – az emlékoszlop megálmodója – és Szabolcs Péter leplezte le, érsek atya pedig megáldotta szép imával: „Szent Atyánk, Mindenható Örök Isten, szálljon le áldásod erre a szoborra! Áldd meg a művészt, aki készítette, és mindazokat, akik ennek elkészítését lehetővé tették! Áldd meg azokat is, akik a szobor előtt imádságos lélekkel megállanak! Segítsd őket, hogy ők is hitvallók legyenek; hitüket szavaikkal és életükkel tudják megvallani!”

Zárásként az ünneplők elénekelték/meghallgathatták a Zalában ismert himnuszt: „Dombos Zala zengő dala feléd száll most, Boldogasszony. A te neved legyen áldott...” *(Kapiller Ferenc)*

ELŐADÁSOK NYUGAT-AFRIKA FELFEDEZŐJÉRŐL

Szombathely, 2018. nov. 14.

A legendás Afrika-kutató geográfus, Magyar László (1818–1864) születésének 200. évfordulója alkalmából három előadást magába foglaló programot szervezett a Berzsenyi Dániel Könyvtár, az MTA Vas Megyei Tudományos Testülete, a Vas Megyei Honismereti Egyesület és a Vasi Múzeumbarát Egyesület. A könyvtár előadótermében összegyűlt szépszámu közönséget és a meghívott előadókat, prof. dr. Vig Károly muzeológust, a Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum igazgatóhelyettesét, dr. Tilcsik György levéltárost, a Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára ny. igazgatóját és Balogh Péter építész, a Rumi Rajki Műpártoló Kör elnökét a házigazda intézmény vezetője, Nagy Éva igazgatónő köszöntötte.

Magyar László neve sokak számára ismerősen cseng, valódi arcvonásait azonban nem ismerjük: portréját Radnóti Kovács Árpád a rokonok leírása alapján készítette el – hívta fel a hallgatóság figyelmét a hiányra Vig Károly. Az előadó röviden felidézte a magyar Afrika-kutatók munkásságát, majd részletesebben beszélt Magyar László életútjának legfontosabb állomásairól.

Magyar (Horváth) László, Magyar Imre és Horváth Anna házasságon kívüli gyermekeként 1818. november 13-án, Szombathelyen látta meg a napvilágot. Édesanyja a szülést követően rövidesen elhunyt, a gyermek nevelését az anyai dédnagynya, majd Dunaföldváron az atyai nagynya vette át. László az elemi és középfokú tanulmányok után elvégezte a fiumei tengerészeti iskolát. Mielőtt Afrikába került volna, egy ideig rabszolgaszállító és csempészhajókon szolgált. Dél-Amerikában eltöltött évei alatt, az argentin flotta hadnagyaként, egy ütközetben fogságba esett. Szabadulását követően Rio de Janeiróba hajózott, hogy eleget téve a szabadon bocsátás feltételeként adott becsületszónak, távol maradjon a hadieseményektől. Ekkor fogalmazódott meg benne az első, tudományos igénnyel tervezett út gondolata. Tervéhez azonban nem kapott támogatást. Tovább kereste a lehetőségeket arra, hogy ismeretlen vidékek felfedezésében vehessen részt. 1848-ban Nyugat-Afrikába érkezett. Két évre a kalabári uralkodó szolgálatába szegődött, majd saját vállalkozásba kezdett. Csatlakozott egy karavánhoz, és eljutott a Bihéi-fennsíkra. Kajája Kajángula fejedelem a bennszülöttek körében En-ganna Comonak (Micsoda úrnak) nevezett Magyart olyannyira kitüntette figyelmével, hogy feleségül akarta adni hozzá egyik leányát. Magyar László hosszas vonakodás után elfogadta az akkor még csak 14 esztendő Ina-Kullu-Ozoro kezét. Az előkelő rokonság révén ettől kezdve rendelkezésére álltak az anyagi esz-

közök a felfedezőutak megvalósításához, beleértve a rabszolga-kereskedelem miatt puszkaporos levegőjű vidéken igencsak szükséges 300 elefántvadász testőr hathatós védelmét.

A Belső-Afrikába vezetett expedíciókról a *Magyar László dél-afrikai utazásai 1849–1857. években* címmel Pesten, 1859-ben kinyomtatott könyvében számolt be. E kötet és a kiadott levelek, naplókivonatok jelentőségét az adja, hogy a szerző Afrika területének földrajzi adottságai mellett a helyi közösségek mindennapi életébe is bepillantást enged. Az általa bejárt út Livingstonéhoz fogható.

Könyvének megjelenéséről 1861-ben értesült, és arról is, hogy az MTA levelező tagjává választották. A publikálás folytatását tervezte, ám élete ezután elsötétült. Apósát belháború során meggyilkolták, ő pedig családjától elszakadva menekülni kényszerült. 1864. november 9-én Ponto do Cuióban

meghalt, hagyatéka tisztázatlan körülmények között elégett. Ennek ellenére remélhető, hogy a portugál levéltárakból vagy máshonnan még előkerülhetnek olyan dokumentumok, amelyek tovább gazdagítják a szülőhazája hírnevének öregbítése mellett végsőkig kitartó kutatóról alkotott képet.

„E helyen állott a ház, melyben 1818. november 13-án született Magyar László, Afrika múltjának és népeinek világhírű kutatója, aki 1864-ben életét áldozta a fekete kontinens tudományos megismeréséért” – olvasható Szombathelyen, a Kossuth Lajos utca 29. szám alatti ház falán elhelyezett emléktáblán. A jókora méretű, szép kivitelű márványtábla azonban egy tévútra csúszott történeti kutatás eredményeként került ide – mondta el dr. Tilcsik György. Az előadó egy korábban közreadott értekezésére hivatkozva (Hol állt Magyar László szülőháza? Mai történet egy [szombathelyi] legenda megszületésének okairól és körülményeiről. In: *Előadások Vas megye történetéből*. V. köt. 343–360. old.) prezentálta az ide vonatkozó levéltári dokumentumokat, miközben beavatta hallgatóságát a kutatás módszertani problémáinak részleteibe. Végezetül megismételte a 2010-ben megjelentetett okfejtése végkövetkeztetését: „...ki kell jelentenünk, hogy a ma rendelkezésre álló ismereteink nem elégségesek annak minden kétséget kizáró megállapításához, hogy pontosan hol állt Magyar László szülőháza. Paradox módon, ez akár az a terület is lehet, amelyen a ma álló házon elhelyezték az emléktáblát 1994. december 9-én, jóllehet ennek igen-igen kicsi a valószínűsége. Igaz, pontosan annyi, mint

amennyi eséllyel erre – talán Zanelliék főtéri házának telkét kivéve – bármelyik akkori szombathelyi épület alatti telek pályázhat.”

A Károlyi Gáspár téren magasodó Magyar László-emlékmű létrejöttéről Balogh Péter beszélt, aki a Rumi Rajki-örökségből származó tervek mellett az emlékmű makettjét is magával hozta. Lendülettel előadása során érdekes tényként említette, hogy az obelisztk előképe a Horthy-híd (ma: Petőfi-híd) budai hídfőjéhez kötődik. A szombathelyi Károlyi Gáspár tér utóbbi időben megfelelően gondozott szigetén álló emlékmű felállításának egyik kezdeményezője Pável Ágoston, a *Vasi Szemle* szerkesztője volt. A terv előzményeként meg kell említeni Thirring Gusztáv és Géfin Gyula nevét: az ő kutatásaik eredményeként 1937-ben bizonyosodott be, hogy Magyar László Szombathelyen született.

Az 1938. szeptember 18-án felavatott emlékmű munkálataiban az építészeti tervek elkészítésétől a szobor és a dombormű megalkotásáig, illetve az obelisztk megépítéséig bezárólag mindenki díjtalanul vagy csekély honorárium fejében vett részt. Tóth János városi főépítész volt a tervező, Horváth József a helyszíni összeállításért és a kőfaragó munkáért felelt. Rumi Rajki István szobrászművész egyik, országos pályázaton szerepeltetett alkotásának tervét engedte át: az oszlop tetején álló szárnyas nőalakról van szó, amely Nikét, a tengerészek védelmezőjét ábrázolja. Az emléktábla szintén Rumi Rajki tervei szerint készült el.

A rendezvény a Vas Megyei Honismereti Egyesület elnöke, Zsámboki Árpád szavaival zárult, aki megköszönte a program lebonyolításában résztvevő szervezetek együttműködését, Magyar László múlhatatlan emléke előtti civil főhajtásként értékelve az eseményt. *(Ágoston Eszter–Tóth Kálmán)*

SZERZŐINK

B

B *alló László* (1953) költő, író, Szombathely; *Biró Zsolt* (1969) fordító, tanár, Szombathely; *Csiszár Zoltán* (1956) gépész szakmérnök, projektvezető, FLEXMONT Szereléstechnikai és Automatizálási Kft., Veszprém; *dr. Gráfik Imre* (1944) néprajzkutató, Szombathely; *Ilon Gábor* (1956) régész, szellemi szabadfoglalkozású, Mesterháza; *Kapiller Ferenc* (1955) szerkesztő, Vasi Szemle, Szombathely–Lukácsháza; *dr. Mód László* (1972) néprajzkutató, egyetemi adjunktus, Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, Szeged; *Molnár Zoltán Tamás* (1981) középiskolai tanár, Szombathelyi Műszaki Szakképzési Centrum Gépipari és Informatikai Műszaki Szakközépiskolája, Szombathely; *dr. Simon András* (1973) néprajzkutató, tanszékvezető egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, Szeged; *dr. Soós Viktor Attila* (1979) történész, a Nemzeti Emlékezet Bizottság tagja, Budapest; *Szatmári Józsefné dr.* (1954) fordító, tanár, Károlyi Gáspár Református Egyetem, Budapest–Szombathely; *Tóth Csaba* (1959) festőművész, tanár, Szombathely–Vasszécseny